

## บทที่ 5

### สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ผู้วิจัยได้จัดลำดับการนำเสนอ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายในการวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สรุปผลการวิจัย
8. อภิปรายผล
9. ข้อเสนอแนะ

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

#### ความมุ่งหมายในการวิจัย

1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

2) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี จำแนกตามอายุ คุณวุฒิทางการศึกษา บทบาทหน้าที่ อาชีพ และสำนักงานเขตพื้นที่ทางการศึกษาสระบุรี

#### สมมติฐานการวิจัย

การปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี มีความแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตาม อายุ คุณวุฒิทางการศึกษา บทบาทหน้าที่ อาชีพ และสำนักงานเขตพื้นที่ทางการศึกษา

#### วิธีการดำเนินการวิจัย

##### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และ ผู้ปกครองนักเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ปีการศึกษา 2551 จำนวน 465 คน 3,632 คน และ 84,361 คน ตามลำดับ รวม 88,458 คน จากโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี 312 แห่ง (กลุ่มงานสารสนเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี, 2551, มิถุนายน, 10)

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คำนวณจากสูตรที่ใช้ในการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ (Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 หรือมีความคลาดเคลื่อน 0.05 ในการ คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง 399 คน

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ที่ผู้วิจัยสร้างและ พัฒนาภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับอายุ คุณสมบัติทางการศึกษา บทบาทหน้าที่ อาชีพของผู้ปกครอง และเขตพื้นที่การศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ลักษณะตัวเลขมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (numerical rating scale) (สุวรรีย์ ศิริโกภาภิรมย์, 2546, หน้า 139 - 140)

## 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยทำหนังสือบันทึกเสนอมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ให้ ออกหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เพื่อขอความ ร่วมมือในการขอเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียน จากนั้นจึงนำแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือ ส่งให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียน ในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาสระบุรีทุกคนด้วยตนเอง ผู้วิจัยติดตามรับแบบสอบถามกลับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจนับและตรวจหาความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ได้ส่งแบบสอบถามไปจำนวน 399 ฉบับ ได้รับกลับคืนและมีความสมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ 399 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

## 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง จากนั้นคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ และถูกต้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูป ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ(percentage)ของข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพ ของข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย(mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ได้นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง และการแปล ความหมายระดับการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู

2.3 วิเคราะห์สถิติเชิงอ้างอิง เพื่อเปรียบเทียบระดับทักษะของผู้บริหาร ครู และ ผู้ปกครองนักเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี จำแนกตามอายุ คุณวุฒิทางการศึกษา บทบาทหน้าที่ และอาชีพของผู้ปกครองนักเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) นำเสนอในรูปตารางวิเคราะห์ความแปรปรวน ถ้าพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยสูตรของเชฟเฟ (Scheffe's Method) และวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองค่าที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระจากกัน โดยใช้การทดสอบที (t- test for Independent Samples)

### สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี มีผลการวิจัย ดังนี้

#### 1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

1.1 ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุมากกว่า 40 ปี มากที่สุด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 49.62

1.2 ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาค่ำกว่าระดับปริญญาตรีมากที่สุด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 44.11

1.3 ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ปกครองมากที่สุด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 44.86

1.4 ผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 และเขต 2 ใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 50.13 และ 49.87 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย(mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี สรุปได้ดังนี้

2.1 ในภาพรวมของการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ในแต่ละด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติในแต่ละด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และด้านความมีเหตุผล

2.2 การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณพบว่า มีการปฏิบัติระดับมาก รายข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดได้แก่ แต่งกายสะอาดเรียบร้อยสุภาพเหมาะสมกับกาลเทศะและโอกาส ส่วนรายข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ได้แก่ ปฏิบัติตนในทางสายกลาง คือ ทำตัวให้พอดีกับฐานะความเป็นอยู่ และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล พบว่า มีการปฏิบัติระดับมาก รายข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดได้แก่ รักษาสิทธิประโยชน์ของตนเองและผู้อื่น ส่วนรายข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ได้แก่ มีวินัยทางการเงิน

2.4 การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พบว่า มีการปฏิบัติระดับมาก รายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดได้แก่ เชื้อมันและภูมิใจในตนเอง ส่วนรายชื่อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ได้แก่ สร้างและใช้เครือข่ายทางวิชาการในการจัดการเรียนรู้

3. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรี จำแนกตามอายุ คุณสมบัติทางการศึกษา สถานภาพ และอาชีพของผู้ปกครอง มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต่างกันจะมีระดับทักษะการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูที่แตกต่างกันในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 36 ปี กับอายุมากกว่า 40 ปี อายุ 36 – 40 ปี กับอายุมากกว่า 40 ปี ส่วนผู้ที่มีอายุอื่น ๆ จะมีระดับทักษะที่ไม่แตกต่างกัน

3.2 คุณสมบัติทางการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต่างกันจะมีระดับทักษะการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูที่แตกต่างกันในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ผู้ที่มีวุฒิทางการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรีกับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และปริญญาตรีหรือเทียบเท่า กับสูงกว่าปริญญาตรี

3.3 บทบาทหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต่างกันจะมีระดับทักษะการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูที่แตกต่างกันในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ปกครอง และครูกับผู้ปกครอง

3.4 ผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกัน มีระดับทักษะการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูที่ไม่แตกต่างกัน

3.5 ผู้ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรีที่ต่างเขตกันจะมีระดับทักษะการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูที่แตกต่างกันในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

### อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจ และนำมาอภิปรายจำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรี และการเปรียบเทียบการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรี ดังนี้

#### 1. การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรี

จากผลการวิจัยพบว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรีปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการที่ครูได้รับการประชาสัมพันธ์และรณรงค์

จากหน่วยงานต่าง ๆ ในการให้ความรู้และการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิสัยทัศน์และพันธกิจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ให้ผู้เรียนนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ครูจึงต้องเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามบทบาทหน้าที่ครูที่ต้องประพฤติตนให้สมกับความเป็นครูในทุกเรื่อง ทั้งเรื่องการทำงาน เรื่องส่วนตัวก็ตาม ต้องประพฤติตนในทางสายกลาง ไม่โอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลดีต่อตัวเองแล้วยังเป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูกศิษย์ด้วย สอดคล้องกับ คำพยาน คนใด (2544, หน้า 127-299) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทครูว่าควรปฏิบัติตนในทางสายกลาง คือ ทำตัวให้พอดีกับฐานะความเป็นอยู่ กาลเทศะและบริบทแวดล้อม ไม่สุดโต่งไปทางใดทางหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับทุกเรื่องในชีวิตประจำวันและการทำงาน เช่น การแต่งตัว การกินอยู่ การแสวงหาและใช้จ่ายทรัพย์สิน การเดินทางและใช้ยานพาหนะ การเลือกที่อยู่อาศัย การปฏิบัติกิจทางศาสนา การเก็บออมและบริจาคทรัพย์สิน การเล่นและพักผ่อนหย่อนใจ การปฏิบัติตนกับเพื่อนบ้านและญาติมิตร เป็นต้น และบทบาทหน้าที่ของครูยังต้องจัดการเศรษฐกิจส่วนตัวและครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการดำรงชีวิตและการทำงานต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ บางอย่างผลิตได้ด้วยตนเอง แต่หลายอย่างต้องซื้อ จ้าง จัดหาหรือนำมาจากที่อื่น ซึ่งทำให้เกิดรายจ่าย บุคคลและครอบครัว มีทั้งรายรับและรายจ่าย ถ้าจัดให้มีความสมดุลระหว่างรายรับกับรายจ่าย บุคคลและครอบครัวนั้นก็มีความสุขและสบาย ทำให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างสะดวกสบาย และมีโอกาสจะมีความสุขมากกว่าผู้มีรายรับรายจ่ายไม่สมดุล ครูจึงควรมีความรู้และจัดการเศรษฐกิจส่วนตัวและของครอบครัวให้มีประสิทธิภาพ ทำให้มีความสมดุลระหว่างรายรับรายจ่าย และผลที่เกิดจากการรับจ่ายนั้น นอกจากนั้นครูยังเป็นผู้ที่ต้องเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ สามารถนำมาปฏิบัติเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต และนำความรู้ที่ได้นั้นมาถ่ายทอดแก่นักเรียนให้เกิดความตระหนักของการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงแล้วนักเรียนยังนำความรู้ที่ได้นั้นไปถ่ายทอดแก่ผู้ปกครองนำไปสู่การปฏิบัติในระดับครอบครัว เป็นการสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับสังคม และประเทศชาติ เพื่อพัฒนาประเทศชาติให้ยั่งยืนโดยการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาบรรณครูข้อที่ 3 (ชีวิตที่ดี สืบสุติน, 2552, มีนาคม 13) ที่กล่าวโดยสรุปได้ว่าครูต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูกศิษย์ทั้งทางกาย วาจา ใจ เพื่อให้นักเรียนยึดถือและนำไปปฏิบัติตาม การที่ครูปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนั้น นอกจากครูจะนำมาถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่ นักเรียนแล้ว นักเรียนสามารถสังเกตและรับรู้ได้เองจากการประพฤติตนของครู ซึ่งเป็นการแสดงที่เป็นไปตามมาตรฐานแห่งพฤติกรรมระดับสูง ตามค่านิยมคุณธรรม และวัฒนธรรมอันดีงาม

อีกทั้งในปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจฝืดเคืองทำให้ครูต้องประหยัดและวางแผนการใช้จ่ายอย่างเป็นระเบียบแบบแผน เหมาะสมกับอัตภาพของตนเอง ประหยัดและมัธยัสถ์ ไม่ก่อหนี้สิน และใช้

จ่ายอย่างพอตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง (สำนักงานสภาพัฒนาการ  
 ราชภัฏ, 2544 หน้า 32-33) ที่สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจที่เน้นความคุ้มค่า  
 ในการลงทุน เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุขโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น  
 หรือเน้นการบริหารจัดการอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน  
 ระดับบุคคล คือ ความพอมีพอกิน สามารถพึ่งตนเองได้และมีความสุข

เมื่อพิจารณาแต่ละด้านทั้งในด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านมี  
 ภูมิคุ้มกันที่ดี พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ด้านความพอประมาณ จากผลการวิจัยพบว่า มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจ  
 พอเพียงด้านความพอประมาณอยู่ในระดับมาก และมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น อาจเนื่องจาก  
 อาชีพครูมีรายได้ไม่มาก ทำให้ครูต้องวางแผนการใช้จ่ายอย่างประหยัด มัธยัสถ์ ใช้จ่าย  
 อย่างเหมาะสม ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ใช้จ่ายตามอัตภาพของตนเอง หากจำเป็นต้องการกู้หนี้ยืมสิน  
 จะนำไปใช้ในสิ่งที่จำเป็น หรือนำไปใช้ในสิ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์ เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย  
 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา  
 ขั้นพื้นฐาน (2551, ตุลาคม 22) ที่ทำการศึกษาภาวะหนี้สินของข้าราชการครู สังกัด  
 กรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ครูส่วนใหญ่มีหนี้สินกับสหกรณ์ออมทรัพย์ครู และ  
 สาเหตุการเกิดหนี้สินส่วนใหญ่เกิดมาจากการซื้อหรือสร้างที่อยู่อาศัย นำไปใช้จ่ายเพื่อดำรงชีวิต  
 ในชีวิตประจำวัน และนำไปซื้อหรือผ่อนรถกระบะซึ่งใช้เป็นพาหนะในการเดินทางมาสอน

ด้านความมีเหตุผล จากผลการวิจัยพบว่า มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจ  
 พอเพียงด้านความมีเหตุผลอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากครูได้กระทำการต่างๆ ด้วย ความ  
 รอบคอบ คำนึงถึงเหตุและผล รวมทั้งคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ สอดคล้องกับ  
 พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550, หน้า 38) ที่ได้ให้แนวคิดความมีเหตุผล สรุปได้ว่าเป็นการ  
 พิจารณาที่จะดำเนินงานใดๆ ด้วยความถี่ถ้วน รอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุและ  
 ปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผล เกิด  
 ประโยชน์และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ด้านภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี จากผลการวิจัยพบว่า มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจแบบ  
 พอเพียงด้านภูมิคุ้มกันที่ดีอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากครูมีการวางแผนการใช้จ่าย และ  
 อาจเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจที่ฝืดเคืองครูจึงมีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และ  
 การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น มีหลักในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงมีพอกิน ให้มี  
 เกียรติยศด้วยตนเอง ใช้จ่ายภายในกำลังของตัวเอง ภูมิคุ้มกันด้วยการไม่สร้างหนี้ โดยเฉพาะหนี้  
 ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ การดำเนินงานเพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดย  
 ไม่เกิดความเสียหายจนถึงขั้นที่อยู่ไม่ได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงน่าจะเป็นเหตุผลที่สนับสนุนให้  
 ครูปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก

แต่จากผลการวิจัยพบว่า ครูมีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ซึ่งขัดแย้งกับข้อมูลจากรายงานธนาคารออมสินจังหวัดสระบุรี และรายงานสหกรณ์ออมทรัพย์ครู จังหวัดสระบุรีที่ให้ข้อมูลว่าครูมีภาวะการเป็นหนี้สูง ซึ่งครูมีหนี้สินกับธนาคารออมสินจังหวัด สระบุรี ทั้งหมดเป็นจำนวนเงิน 1,111,515,107.32 บาท (สุวิมล งามเนตร, 2551, พฤศจิกายน 18) ครูมีหนี้สินกับสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจังหวัดสระบุรี เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 1,982,000,000 บาท (จิรวรรณ เงินกร, 2551, พฤศจิกายน 18) จะเห็นว่าครูมีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงสูงถึงระดับมากแต่ยังมีหนี้สินเป็นจำนวนมาก อาจเนื่องมาจากครูมีความจำเป็น ที่ต้องใช้เงิน คือ ค่าใช้จ่ายในครอบครัว ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มาปฏิบัติราชการ การเข้ารับการอบรมสัมมนา การทำวิทยฐานะในการพัฒนาตนเองเพื่อให้ สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา จึงทำให้ครูมีหนี้สินจากหลายแห่ง

## 2 การเปรียบเทียบการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

1. จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เมื่อจำแนกตามอายุโดยภาพรวมมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่ามีผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ด้านความพอประมาณ มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทดสอบอัตราส่วน F โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) จำนวน 1 คู่

1.2 ด้านความมีเหตุผล มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทดสอบอัตราส่วน F โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) จำนวน 1 คู่

1.3 ด้านภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 จึงทดสอบอัตราส่วน F โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) จำนวน 2 คู่

ซึ่งจากผลการวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างจำแนกตามอายุ โดยรวมทั้ง 3 ด้านพบว่า มีความแตกต่างกันได้แก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 36 ปี กับอายุมากกว่า 40 ปี และอายุ 36-40 ปีกับผู้ที่มีอายุมากกว่า 40 ปี โดยผู้ที่มีอายุ อายุ 36-40 ปีมีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่า อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีอายุ 36-40 ปี อยู่ในวัยที่ต้องสร้างฐานะ ประกอบกับมีเงินเดือนไม่สูงนัก แล้วมีภาระทั้งในด้านที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร ทำให้ ต้องวางแผนการใช้จ่าย และใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบมากยิ่งขึ้น ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ บริหาร จัดการรายรับและรายจ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าที่สุดเพื่อไม่ให้ กระทบต่อความเป็นอยู่ของครอบครัว เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความพอประมาณกับ ด้านความมีเหตุผลมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน แต่ด้านภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีมีการปฏิบัติที่ แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากบุคคลแต่ละอายุได้รับความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อ

ต่าง ๆ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในระดับใกล้เคียงกัน และจากที่กล่าวมาจึงน่าจะเป็นเหตุผลที่สนับสนุนให้ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เมื่อจำแนกตามอายุมีความแตกต่างกัน

2. จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เมื่อจำแนกตามคุณวุฒิทางการศึกษามีความแตกต่างกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่ามีผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ด้านความพอประมาณ มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทดสอบอัตราส่วน F โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) จำนวน 2 คู่

2.2 ด้านความมีเหตุผล มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทดสอบอัตราส่วน F โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) จำนวน 2 คู่

2.3 ด้านมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทดสอบอัตราส่วน F โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) จำนวน 3 คู่

ซึ่งจากผลการวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างจำแนกตามทางการศึกษาโดยรวมทั้ง 3 ด้าน พบว่า มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี กับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และปริญญาตรีหรือเทียบเท่า กับสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีส่วนใหญ่เป็นครูและผู้บริหาร เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า กับสูงกว่าปริญญาตรีจะเห็นว่าผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีการศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาพอสมควร สามารถใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมของตนในการน้อมนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตของตนเองได้มากกว่าผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่า และจากเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดความพอเพียงได้นั้น ต้องเริ่มมาจากเงื่อนไขความรู้ โดยมีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ และนำมาใช้ควบคู่กับเงื่อนไขคุณธรรมที่ประกอบไปด้วยความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตไม่โลภ และไม่ตระหนี่ (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, 2551, พุทธจิกายน 3) ซึ่งจะเห็นว่าเงื่อนไขที่จะเกิดความพอเพียงได้นั้นต้องใช้ความรู้ผสมผสานกับความมีคุณวุฒิ ดังนั้นผู้ที่มีความรอบรู้หรือมีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าจึงน่าจะเชื่อมโยงความรอบรู้กับคุณธรรมได้อย่างลงตัว สามารถวางแผนและดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดีทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้าน

มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ส่วนอีกหนึ่งคู่ที่มีความแตกต่างกันได้แก่ ผู้ที่มีคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี กับ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ซึ่งผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี ในกลุ่มตัวอย่างนี้เป็น ผู้ปกครองที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง เกษตรกรรม ค้าขาย การมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่า อาจเนื่องมาจากการได้รับการซึมซับจากการเข้าร่วมหรือมีส่วน เกี่ยวข้องในโครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวติดต่อกันเป็น เวลานาน ซึ่งพระองค์ท่านทรงใช้เป็นหลักในการดำเนินโครงการตามพระราชดำริมาเป็น เวลานาน สอดคล้องกับพิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550, หน้า 17-18) มีแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ พอเพียงโดยสรุปได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมิใช่เรื่องใหม่ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงใช้เป็นหลักในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีอยู่กว่า 3,000 โครงการ ตลอดหกทศวรรษที่ผ่านมา นับตั้งแต่ปี 2493 โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของพสกนิกรที่ยังยากจนในถิ่นทุรกันดารเป็นเบื้องต้นแรก เพื่อสร้างความ พออยู่ พอกิน อันเป็น รากฐานของระบบเศรษฐกิจพอเพียง จึงน่าจะเป็นสาเหตุสนับสนุนทำให้ ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตาม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี กลุ่มที่วุฒิ การศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรี กับสูงกว่าปริญญาตรี ไม่แตกต่าง

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความพอประมาณมีความแตกต่างระหว่างคุณวุฒิทาง การศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรีกับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และปริญญาตรีหรือเทียบเท่า กับสูง กว่าปริญญาตรี ซึ่งพบว่าค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติของผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาค่ำกว่าปริญญา ตรีสูงกว่าผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีการศึกษา ค่ำกว่าปริญญาตรีอาจมีรายได้ไม่สูงมาก ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย เกษตรกรรม ทำให้มีรายได้น้อย อีกทั้งรายจ่ายในครอบครัวในยุคที่เศรษฐกิจฝืดเคืองเช่นนี้ทำให้ต้องใช้จ่าย อย่างประหยัด มัธยัสถ์ ไม่ใช้จ่ายเงินเกินตัว สอดคล้องกับการปฏิบัติตามหลักความพอประมาณ ที่ สมโชค เจริญการ (2552, มกราคม 14) ที่ให้แนวการปฏิบัติไว้สรุปได้ว่า ต้องใช้จ่าย พอประมาณ ใช้จ่ายอย่างเหมาะสม อย่าใช้จ่ายเกินรายได้ที่ได้รับ ควรมีการทำบัญชีครอบครัว เพื่อควบคุมการใช้จ่าย เพราะจะได้รู้ที่ไปที่มา อะไรที่ยังไม่สมควรจะซื้อก็ควรรอไปก่อน พร้อม เมื่อใดจะซื้อก็ยังไม่วาย อย่าเบียดเบียนตนเอง เพราะความพอประมาณไม่ใช่ไม่ใช้จ่ายเลย เหนียวไม่เข้าเรื่องในบางเรื่อง จนต้องทำให้ตนเองเดือดร้อน การประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีกับ เพื่อนที่ทำงาน เพื่อนข้างบ้านตลอดจนชุมชนที่อยู่อาศัย มีเงินพอเจียดจ่ายเพื่อทำบุญที่วัดและ ทำทานผู้ที่ด้อยโอกาส เป็นการเสริมสร้างบารมีให้กับตนเอง นอกจากไม่เบียดเบียนตนเองแล้วก็ อย่าได้เบียดเบียนผู้อื่น อย่าสร้างศัตรู นอกจากนั้นการปลูกพืชสวนครัวเพื่อบริโภคจะเป็นการ ประหยัดอย่างดี เป็นการลดรายจ่ายที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน ถ้ามีมากเกินไปบริโภค นำไป ขาย ได้เงินเพิ่ม ก็จะเป็นการเพิ่มรายได้อย่างดียิ่ง อีกทั้งกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ส่งเสริม และให้ความรู้ประชาชนในการทำบัญชีครัวเรือน บันทึกการรับและจ่ายในแต่ละวัน เพื่อให้ ประชาชนเกิดจิตสำนึกในการใช้จ่ายอย่างพอประมาณตามฐานะของตนเอง และยังเป็นเงื่อนไข

แก่เกษตรกรที่ต้องการกู้ยืมเงินของธนาคารการเกษตรและสหกรณ์ว่าต้องนำบัญชีครัวเรือนมาแสดงจึงจะอนุมัติให้กู้เงินไปลงทุนในภาคเกษตรได้ ส่วนผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า กับสูงกว่าปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีคุณวุฒิสองสูงกว่าปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติมากกว่า อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะสามารถวางแผนและบริหารการใช้จ่ายของตนได้อย่างเหมาะสม บริหารเงินที่ได้รับอย่างเหมาะสม ไม่กู้หนี้ยืมสิน แต่หากมีการกู้หนี้ยืมสินของคนกลุ่มนี้น่าจะเป็นหนี้ที่ก่อให้เกิดรายได้ที่ทำให้ได้รับผลตอบแทนหมุนเวียนกลับมา สอดคล้องกับ พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550, หน้า 29 - 30) มีแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของความพอประมาณ คือการพิจารณาปัจจัยต่างๆ อย่างรอบคอบ คำนึงถึงขนาดของโครงการที่เหมาะสม การบริหารปัจจัยนำเข้าอย่างเหมาะสม และไม่โลภเกินไป ความพอประมาณเน้นที่การพอมีพอกินเป็น ชั้นที่หนึ่ง การกู้หนี้ยืมสินเพื่อมาเป็นทุนหรือเพื่อไปซื้อปัจจัยอื่นๆ เป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง หากกิจกรรมการผลิตนั้นสร้างผลผลิตที่ก่อให้เกิดทุนหมุนเวียนกลับมาในระบบแล้วสามารถสร้างผลผลิตพึ่งพาอาศัยตนเองแล้วจึงพัฒนาเพื่อให้สามารถเป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่นระดับต่อไป นอกจากจะเน้นการแบ่งปันร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันแล้ว ยังให้ความสำคัญของความรอบรู้ มีความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ในด้านความมีเหตุผลพบที่มีความแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาค่ำกว่าปริญญาตรีกับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และปริญญาตรีหรือเทียบเท่า กับสูงกว่าปริญญาตรี โดยพบว่า ผู้ที่มีคุณวุฒิสองสูงกว่าปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุด อาจเนื่องมาจากการที่มีการศึกษาสูงทำให้ผ่านการฝึกการเรียนรู้เรื่องเหตุและผลมากกว่า เมื่อจะกระทำสิ่งใดก็จะพิจารณาที่จะดำเนินงานใดๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550, หน้า 38) จากที่กล่าวมาจึงน่าจะเป็นเหตุผลที่สนับสนุนให้ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เมื่อจำแนกตามคุณวุฒิทางการศึกษามีความแตกต่างกัน

3. จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เมื่อจำแนกตามบทบาทหน้าที่ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่ามีผลการวิจัย ดังนี้

3.1 ด้านความพอประมาณ มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน จึงทดสอบอัตราส่วน F โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) จำนวน 2 คู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ด้านความมีเหตุผล มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน จึงทดสอบอัตราส่วน F โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) จำนวน 2 คู่ อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 ด้านมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความแตกต่างกัน จึงทดสอบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน และตามทัศนะของผู้ปกครองมีความเห็นว่าครู และผู้บริหารมีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าที่ครูและผู้บริหารประเมินตนเอง อาจเนื่องมาจากการแสดงออกของครูในด้านต่างๆที่ผู้ปกครองได้รับการบอกเล่าจากบุตรและ จากการพบเห็นด้วยตนเองว่าครูได้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกที่ควรตามคุณธรรมและจริยธรรม ไม่กระทำ ในสิ่งที่ผิดศีลธรรม หรือผิดกฎหมาย ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูกศิษย์ จึงเกิดความศรัทธา และยกย่องอาชีพครู อีกทั้งยังเป็นอาชีพที่สังคมให้การยอมรับและคาดหวังในการประพฤติตน เป็นแบบอย่างที่ดีของครู สอดคล้องกับ กัลยา นามสงวนและคณะ(2550, หน้า 348-349) ที่ได้ กล่าวเกี่ยวกับอาชีพครูสรุปได้ว่า เป็นอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับอาชีพ ในอีกหลายๆอาชีพ ทั้งนี้เพราะครูเสมือนผู้นำของสังคมที่เป็นทั้งผู้ให้ความรู้และอบรมสั่งสอน ให้แก่ศิษย์หรือเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรมควบคู่กันไป หรือ อีกนัยหนึ่งก็คือ การให้แนวทางที่จะประพฤติตนเป็นคนดีไปพร้อมๆกันด้วย ซึ่งในการสร้างคน ให้มีความรู้คู่คุณธรรม ย่อมจะช่วยให้สังคมที่เป็นอยู่มีความสงบสุขและเจริญก้าวหน้า ครูจึงเป็น ผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างคนดี ครูที่ดีจำเป็นต้องมีคุณธรรมและ จริยธรรมควบคู่กันไป เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์ ดังคำกล่าวที่ว่า “แบบอย่างที่ดีมากกว่าคำ สอน” ทั้งในด้านความคิดและการกระทำ โดยจะต้องตั้งมั่นอยู่ในฐานะผู้รอบรู้ สามารถสั่งสอน และอบรมศิษย์ในการดำเนินชีวิตตามอาชีพ การแก้ไขปัญหา สังคมจึงยกย่องให้ครูเป็นผู้ที่มี จริยธรรมอันสูงส่ง และคาดหมายในด้านการประพฤติ การรักษาความดีเหนือกว่าอาชีพอื่นๆ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกด้าน แตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ทุกด้าน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ปกครอง และครูกับผู้ปกครอง โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้บริหาร และครู อาจ เนื่องมาจากปัจจุบันผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียน มากขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา, 2547, หน้า 6 - 7) ที่กล่าวถึงสาระที่เป็นหลักสำคัญในการปฏิรูป การศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้พ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียนโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสถานศึกษาจะต้องให้ การส่งเสริมและเปิดโอกาสให้มากขึ้น ทำให้ผู้ปกครองได้ใกล้ชิดกับครู มากขึ้นจึงได้เห็นวิธีการทำงาน การประพฤติตน ลักษณะนิสัย ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่าง ผู้ปกครองกับครู และผู้บริหารสถานศึกษา อาชีพครูเป็นอาชีพที่สังคมให้การยอมรับนับถือ อีกทั้งคาดหมายว่านอกจากครูจะทำหน้าที่สอนหนังสือแล้วยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติ ตนทุกๆด้าน ตามที่ คำหมาน คนใจ (2544, หน้า127-299) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ครูซึ่ง พบว่ามีความสอดคล้องกับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ปฏิบัติตามทางสาย กลาง คือ ทำตัวให้พอดีกับฐานะความเป็นอยู่ กาลเทศะ และบริบทแวดล้อม ไม่สุดโต่ง ไปทางใด

ทางหนึ่งทั้งเรื่องในชีวิตและการทำงาน ปฏิบัติตนเหมาะสมตามมารยาทสังคมไทยและสากล ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตามกฎหมายและกฎเกณฑ์สังคม เอาใจใส่และรับผิดชอบต่อตนเอง และครอบครัว จัดการเศรษฐกิจส่วนตัวและครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติตนและปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงน่าจะเป็นเหตุผลสนับสนุนที่ทำให้ค่าเฉลี่ย การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี มีความแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามบทบาทหน้าที่

4. จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองที่มีอาชีพที่แตกต่างกันมีทัศนะต่อการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูพบว่า ผู้ปกครองแต่ละอาชีพมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากผู้ปกครอง ในอาชีพต่าง ๆ ได้รับความประชาสัมพันธ์และการรณรงค์ให้ความรู้จากหน่วยงานราชการ หรือสื่อต่างๆ หลายช่องทาง ซึ่งคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนหลากหลาย เช่น จัดทำคู่มือเศรษฐกิจพอเพียงฉบับประชาชนที่ง่ายแก่การทำความเข้าใจ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เผยแพร่และประชาสัมพันธ์เศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อต่างๆ เช่น จัดทำสารคดีสั้น ประมาณ 1-2 นาที เผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ในช่วงวาระโอกาสที่สำคัญ หรือออกอากาศในรายการสนทนาทางสถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ ที่กลุ่มเป้าหมายนิยมรับชม รวมทั้งจัดทำรายการสารคดีสั้นๆ คอนละ 2 นาที และคอนละ 10 นาที ออกอากาศทางสื่อวิทยุทั่วประเทศ จัดทำสื่อเฉพาะกิจ โดยการจัดทำการ์ตูนและ Animation เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำเสนอหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง และร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายจัดกิจกรรมหรือนิทรรศการในโอกาสต่างๆ เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทุกระดับเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการประชาสัมพันธ์ที่มีหลายช่องทาง มีความหลากหลายเข้าใจได้ถึงคนทุกกลุ่ม จึงทำให้ผู้ปกครองแต่ละอาชีพมีความรู้ ความเข้าใจในระดับที่ใกล้เคียงกัน สามารถสังเกตได้ว่า พฤติกรรมใดของครูที่แสดงออกถึงการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ เช่น การที่ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็น ทั้งด้านการแต่งกายสะอาด สุภาพ เรียบร้อย สมควรแก่ฐานะ ใช้จ่ายแต่พอดีในสิ่งที่จำเป็น มีคุณธรรมและจริยธรรมตามประเพณีและวัฒนธรรม ดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องดีงาม มีอัธยาศัยที่ดีต่อผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งผู้ปกครองรับรู้ได้จากการแสดงออกของครูในด้านต่างๆ จึงน่าจะเป็นเหตุผลที่สนับสนุนให้ผู้ปกครองแต่ละอาชีพมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ไม่แตกต่างกัน

5. จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เมื่อจำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพบว่า มีความแตกต่างกันทั้งในภาพรวม และรายด้าน อาจเนื่องมาจากแต่ละเขตมีนโยบาย มีการประชาสัมพันธ์และกระตุ้นเตือนที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาได้ดำเนิน

มีการประชาสัมพันธ์และกระตุ้นเตือนที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาได้ดำเนินขับเคลื่อนการทำงานตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้เน้นการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคเอกชน เพื่อให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 12) จึงทำให้แต่ละเขตพื้นที่การศึกษามีการกำหนดนโยบาย มีจุดเน้นในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ครูปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ต่างกัน เมื่อพิจารณาวิสัยทัศน์ และพันธกิจของทั้งสองเขต (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1, 2552, มิถุนายน 25), (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 2, 2552, มิถุนายน 25) จะเห็นว่าต่างมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาให้นักเรียนมีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งนักเรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้นั้น เป็นหน้าที่ของครู ที่ต้องสร้างองค์ความรู้นี้และให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตของตนเอง สามารถนำไปถ่ายทอดแก่ครอบครัว ชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ดังนั้นครูจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ และสามารถปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีได้ ซึ่งครูถือเป็นกลุ่มเป้าหมายเบื้องต้นในแผนงานสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งหวังให้ครูสามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต จนสามารถถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง และปลูกฝังความรู้ความเข้าใจให้เด็กและเยาวชนรุ่นหลัง สอนให้เด็กคิดเป็น เข้าใจในหลักเหตุผล มีความคิดในเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศีลธรรมและการพัฒนาจิตใจควบคู่กันไป การที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 2 มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สูงกว่าเขต 1 อาจเนื่องมาจาก การที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 2 ได้กำหนดข้อปฏิบัติ 10 ประการแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังนี้ 1) จัดบรรยายภาคให้สำนักงานให้นาคู นำอยู่ นำทำงานโดยยึดหลัก 5 ส 2) ทำงานด้วยความเต็มใจ เต็มสติปัญญา เต็มความสามารถ และเต็มเวลา 3) ทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยคำนึงถึงการประสานงาน ประสานใจ ประสานความคิด และประสานประโยชน์ 4) มีความเข้าใจงาน และทำงานอย่างเป็นระบบโดยยึดระเบียบกฎหมาย 5) มีบันทึกการปฏิบัติงานประจำวันให้สามารถตรวจสอบได้ 6) เข้าร่วมงานรัฐพิธีและกิจกรรมอื่นๆ ที่จังหวัดจัดขึ้นทุกครั้ง 7) ร่วมคิด ร่วมทำงาน และร่วมกิจกรรมที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 2 รับผิดชอบโดยยึดหลักความสามัคคี 8) ใช้วัสดุอุปกรณ์ และพลังงานอย่างประหยัดและคุ้มค่า 9) รักษาเอกลักษณ์ขององค์กรตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ และ 10) ประพฤติตนให้เหมาะสมกับการเป็นผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงานที่ดี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 2, 2552, มิถุนายน 25) จะเห็นว่าข้อปฏิบัติทั้ง 10 ประการมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่แสดงออกตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นข้อปฏิบัติที่ระบุพฤติกรรมไว้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม สามารถปฏิบัติตามได้มากกว่าวิสัยทัศน์และ

พันธกิจที่เป็นข้อความกว้าง ไม่ระบุพฤติกรรมที่ควรควรปฏิบัติ จึงน่าจะเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้ครูแต่ละเขตพื้นที่การศึกษามีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน

### ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยทำให้ทราบถึงการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาหาทางเสริมสร้างการบริหารที่เหมาะสม และการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบงานของโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดระบบบริหารของผู้บริหาร เป็นแนวการปฏิบัติของครูในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างพอเพียง จัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และเป็นข้อมูลรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระบุรี เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

#### 1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าครูมีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีการปฏิบัติต่ำสุดในด้านการปฏิบัติตนในทางสายกลาง คือ การทำตัวให้พอดีกับฐานะความเป็นอยู่ ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การมีวินัยทางการเงิน และการสร้างและใช้เครือข่ายทางวิชาการในการจัดการเรียนรู้ จึงควรส่งเสริมให้ความรู้ เชื่อมโยง และถ่ายทอดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรสถานศึกษา ในกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียน เพื่อเป็นเยาวชนของประเทศ ให้สามารถปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในอนาคตต่อไป ทั้งนี้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริขึ้น เพื่อการปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตของประชาชนทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน การตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงภายใต้เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ และเงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตไม่โลภ และไม่ตระหนี่

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการให้ความรู้กับผู้บริหาร ข้าราชการครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้รับทราบการปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

## 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาสาเหตุและแก้ปัญหาภาวะหนี้สินของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

2.2 การศึกษาการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคลในอาชีพต่างๆ เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ และส่งเสริมการปฏิบัติแก่อาชีพที่มีการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับต่ำ